

Cuprins

Cuvânt-înainte	IX
Gânduri despre Gheorghe Beleiu (<i>Liviu Pop</i>).....	XIII
Repere biografice	XV
Listă selectivă de lucrări publicate.....	XVII
Abrevieri	XXVII

Partea I. Formarea actului juridic civil

Conformitatea contractului cu ordinea publică. Despre ordinea publică clasică și ordinea publică modernă (<i>Liviu Pop</i>).....	3
Buna-credință în dreptul contractelor. Genealogia, sursele și funcțiile bunei-credințe în dreptul contractelor (<i>Ionuț-Florin Popa</i>)	41
Eroarea scuzabilă – standard și aplicații practice (<i>Cristian Paziuc</i>)	80

Partea a II-a. Efectele actului juridic

Aplicarea relațională a principiului <i>pacta sunt servanda</i> (<i>Adriana Almășan</i>)	113
Despre impreviziune și risc – sau, mai exact, despre răspundere – în ipoteza debitorului ce se află în întârziere. Scurte observații (<i>Vladimir Diaconiță</i>).....	166
Despre declarația unilaterală de rezoluțiune și reziliere. Probleme teoretice și practice (<i>Marian Nicolae</i>)	185

Partea a III-a. Nulitatea actului juridic

Nulitatea amiabilă (extrajudiciară) poate să fie și unilaterală? (<i>Marieta Avram</i>)	259
Nulitatea contractului de achiziție publică mascat într-un alt tip de contract (<i>Monica Amalia Rațiu</i>)	277
<i>Resoluto iure dantis, resolvitur ius accipientis</i> – mit și realitate în materia efectelor nulității actului juridic civil (<i>George-Alexandru Ilie</i>)	311
Când penalul ține loc de civil. Despre soarta ipotecii în cazul desființării titlului (<i>Radu Rizoiu</i>)	383
Imprescriptibilitatea dreptului material la acțiunea în constatarea nulității absolute a unui act juridic: o soluție discutabilă (<i>Valeriu Stoica</i>)	438
Căi procedurale de invocare a nulității actului juridic civil (<i>Gheorghe-Liviu Zidaru</i>)	453

Gheorghe Beleiu

1943-1997

Motto
„Dreptul civil este studiul elementelor raportului juridic civil.”
Gheorghe Beleiu

Cuvânt-înainte

Noua lege civilă fundamentală – în speță, *Noul Cod civil* (Legea nr. 287/2009) – nu numai că a recodificat pe baze autentice și parțial noi – principiul demnității, principiul libertății, principiul proprietății și principiul egalității (formale și substanțiale) – normele de drept civil (legislative, cutumiare și judiciare), dar a și creat premisele regândirii dreptului civil în ansamblul său, ale recuperării eredității pierdute a (științei) dreptului civil și, nu în ultimul rând, ale reconsiderării rolului de *ius commune* al dreptului civil pentru întregul drept românesc.

Una dintre instituțiile civile fundamentale este instituția *actului juridic civil*, manifestare exemplară a autonomiei private a indivizilor și principalul instrument de producție, circulație și administrare a bunurilor și serviciilor acestora, pe de-o parte, și expresie elocventă și irefutabilă a rolului de *ius commune* al dreptului civil în materia actului juridic, pe de altă parte.

Noul Cod civil a acordat, cum era și firesc, o atenție specială dreptului obligațiilor și contractelor, fără a neglija totuși regimul unor acte juridice individuale (recunoașterea de filiație, testamentul, legatul etc.), dar nu a consacrat, după model german, o reglementare generală a actului juridic ca atare, ci, dimpotrivă, conservând tradiția franco-italiană, transpusă în vechiul Cod civil din 1864, a fixat o reglementare generală a contractelor (art. 1.166-1.323, în principal) și a prevăzut, totodată, că regulile (generale și speciale) privitoare la contracte se aplică, în mod corespunzător, și actelor unilaterale (art. 1.325).

Prin urmare, *de iure condito*, dreptul contractelor este și *ius commune* al actelor unilaterale.

În aceste condiții, se poate concepe și vorbi de o teorie generală a actului juridic civil, distinctă sau, după caz, complementară teoriei generale a contractului?

Răspunsul, în ceea ce ne privește, nu poate fi decât unul afirmativ, deoarece construcțiile teoretice nu sunt condiționate absolut de existența unor

reglementări legislative specifice, proprii, cu atât mai mult cu cât dreptul civil nu se reduce și nu se confundă cu legea civilă, fiind eminentamente un drept pluralist și transnațional. Într-adevăr, izvoarele dreptului civil pot fi, în acord cu art. 1 C.civ., atât izvoare scrise (legile civile), cât și nescrise (uzanțele civile, principiile generale), iar în acord cu art. art. 5, art. 517 alin. (4) și art. 521 alin. (4) C.pr.civ., atât izvoare legislative, cât și judiciare. De asemenea, izvoarele dreptului civil sunt nu numai naționale, ci și internaționale (art. 4 și 5 C.civ.). *In fine*, ca *lex causae*, dreptul civil se poate aplica și unor raporturi cu element de extraneitate, deoarece, ca *ius commune* (art. 2 C.civ.), dreptul civil, prin definiție, este un drept transnațional, iar nu un simplu drept particular (local).

O teorie generală a actului juridic civil presupune analiza actului juridic în elementele sale structurale și determinarea, pe această bază, a trăsăturilor proprii, ireductibile, ale acestuia, dincolo de diversele sale forme sau specii juridice (contracte, acte unilaterale; acte juridice numite sau tipice și acte juridice nenumite sau atipice; acte patrimoniale și acte nepatrimoniale etc.), fără a omite problematica, la fel de complexă, a realizării (eficacității) actului juridic, inclusiv deci a contenciosului juridic pe care acest lucru nu rareori îl implică.

Desigur, o astfel de teorie generală – operă eminentamente „deschisă” (*G.B. Ferri*) și, deopotrivă, inter- și transdisciplinară – nu există, deocamdată, în dreptul nostru, dar nu înseamnă că ea nu ar putea fi elaborată pornind de la datele de drept pozitiv și reperele jurisprudențiale (doctrinare) și judiciare, valorificând dreptul comun al contractelor și cercetând, în mod sistematic, diversele tipuri de acte juridice unilaterale, numite sau nenumite.

În contextul acestei întreprinderi care, neîndoielnic, nu poate să fie decât una dificilă și de lungă durată, presupunând eforturi deosebite și o voință statornică, se plasează tematica Ediției 1 a „**Conferinței naționale Gheorghe Beleiu**”, din 2019, organizată de Facultatea de Drept a Universității din București, având un titlu pe cât generos, pe atât de sugestiv: „**Actul juridic în Noul Cod civil. Probleme teoretice cu implicații practice**”.

Prezentul volum reunește o bună parte din lucrările acestei conferințe, studiile și articolele respective fiind grupate în 3 părți (secțiuni) principale, ținând seama de tema fiecărei contribuții: 1) formarea actului juridic; 2) efectele actului juridic; 3) nulitatea actului juridic. Astfel:

„**Partea I. Formarea actului juridic civil**” grupează 3 studii dedicate unor teme majore:

- *Conformitatea contractului cu ordinea publică. Despre ordinea publică clasică și ordinea publică modernă* (autor Liviu Pop);

- *Buna-credință în dreptul contractelor. Genealogia, sursele și funcțiile buneii-credințe în dreptul contractelor* (autor Ionuț-Florin Popa);

- *Eroarea scuzabilă – standard și aplicații practice* (autor Cristian Paziuc).

„**Partea a II-a. Efectele actului juridic**” grupează alte 3 studii consacrate unor teme specifice:

- *Aplicarea relațională a principiului pacta sunt servanda* (autor Adriana Almășan);

- *Despre impreviziune și risc – sau, mai exact, despre răspundere – în ipoteza debitorului ce se află în întârziere. Scurte observații* (autor Vladimir Diaconiță);

- *Despre declarația unilaterală de rezoluțiune și reziliere. Probleme teoretice și practice* (autor Marian Nicolae).

In fine, „**Partea a III-a. Nulitatea actului juridic**”, cea mai amplă, grupează 6 studii dedicate unor aspecte specifice și deopotrivă delicate ale nulității actului juridic civil (și nu numai):

- *Nulitatea amiabilă (extrajudiciară) poate să fie și unilaterală?* (autor Marieta Avram);

- *Nulitatea contractului de achiziție publică mascat într-un alt tip de contract* (autor Monica Amalia Rațiu);

- *Resolutio iure dantis, resolvitur ius accipientis – mit și realitate în materia efectelor nulității actului juridic civil* (autor George-Alexandru Ilie);

- *Când penalul ține loc de civil. Despre soarta ipotecii în cazul desființării titlului* (autor Radu Rizoiu);

- *Imprescriptibilitatea dreptului material la acțiunea în constatarea nulității absolute a unui act juridic: o soluție discutabilă* (autor Valeriu Stoica);

- *Căi procedurale de invocare a nulității actului juridic civil* (autor Gheorghe-Liviu Zidaru).

Este de reținut că temele care fac obiectul acestor contribuții sunt, în general, tratate nu doar din perspectivă teoretică, în lumina dreptului civil, în special, și/sau a dreptului procesual civil, ci și din perspectivă practică, a implicațiilor juridice procesuale și extrajudiciare îndeosebi.

În consecință, prezentul volum este un instrument util de lucru pentru teoreticienii preocupați de teoria generală a actului juridic civil, reprezentând un aport concret și efectiv la cunoașterea unor aspecte specifice ale acestei instituții juridice, precum rolul ordinii publice în formarea actelor juridice, funcțiile buneii-credințe în formarea și executarea contractelor, condițiile erorii scuzabile pentru vicierea consimțământului, efectele actului juridic, impreviziunea și rezoluțiunea unilaterală a contractelor și, mai ales, nulitatea

actelor juridice și (in)eficacitatea actelor juridice subsecvente, dar și problema imprescriptibilității nulității absolute a actului juridic civil sau cea a nulității contractului de achiziție publică și incidența dreptului comun al contractelor.

Totodată, acest volum constituie un instrument util de lucru și pentru practicienii dreptului (judecători, avocați, consilieri juridici, notari publici, executori judecătorești etc.), deoarece sunt furnizate soluții concrete și pertinente unor probleme importante legate de regimul juridic general sau particular al actelor și contractelor, în lumina Noului Cod civil și a Noului Cod de procedură civilă, precum efectele și ineficacitatea declarației unilaterale de rezoluțiune sau reziliere a contractului, nulitatea amiabilă în cazul actelor unilaterale, semnificația actuală a principiului „penalul/administrativul ține în loc civilul” în situația actelor juridice ilicite (nule), incidența și condițiile *principiului resolutio iure dantis, resolvitur et ius accipientis*, inclusiv căile procesuale (sau procedurale) de invocare a nulității.

Menționăm însă că volumul debutează, cum era de altfel firesc, cu o secțiune specială dedicată omagierii uneia dintre personalitățile de seamă ale dreptului românesc postbelic, prof. *Gheorghe Beleiu*, eminent civilist și renumit dascăl al Facultății de Drept a Universității din București, o caldă evocare semnată de unul dintre cei mai apropiați prieteni ai săi, dl. academician prof. Liviu Pop, personalitate de seamă a dreptului civil contemporan, și întregită cu o scurtă notă biografică și lista principalelor lucrări științifice. De altfel, cum am amintit deja, de numele profesorului Beleiu este legată, nu întâmplător, prima ediție a conferinței care a prilejuit susținerea și elaborarea lucrărilor cuprinse în acest volum.

În sfârșit, dar nu și în ultimul rând, dorim să mulțumim Editurii Solomon pentru întregul sprijin acordat în tehnoredactarea și editarea în condiții ireproșabile a volumului de față.

Marian Nicolae

Gânduri despre Gheorghe Beleiu

Liviu Pop

Acum aproape 22 de ani, timpul nu a mai avut răbdare și ni l-a răpit pe Gheorghe Beleiu, înainte de vreme, la o vârstă la care mulți dintre noi s-au bucurat și alții se bucură din plin de darurile vieții. Se pare că Demiurgul este gelos pe cei aleși și, de multe ori, îi cheamă la el mai timpuriu.

Gheorghe Beleiu a fost unul dintre cei mai înzestrați corifei ai dreptului român, personalitate strălucită a învățământului superior juridic și științei juridice, care a creat o operă științifică durabilă, cu repercusiuni fertile, lăsându-ne moștenire lucrări de o indiscutabilă valoare, precum și învățăcei demni de înaintașul și magistrul lor.

Vă pot mărturisi că Gheorghe Beleiu a fost cel mai strălucit cercetător și profesor de drept civil din generația noastră; desigur că mă refer la cei care am împlinit sau ar fi putut împlini, dacă ar fi în viață, vârsta de 7 decenii și peste 7 decenii. Era de o inteligență strălucită și creatoare, original și competent. De aceea, deși fizic nu mai este printre noi, el are încă viață și va continua să aibă, pe care i-o dăruim noi, cei vii, inclusiv prin ceea ce facem acum și aici cu toții, împreună, cei prezenți. Aceasta dovedește, încă o dată, ceea ce s-a spus, că „omul cu adevărat mare este acela care și post-mortem are parte de viață, întreținută de cei vii, prin înfăptuirile sale”.

Am fost neîndoios un privilegiat, bucurându-mă de prietenia sa generoasă, sinceră, exigentă, dar și înțelegătoare. Și aceasta pentru că Gheorghe Beleiu a fost un om bun și generos; de altfel, așa cum am mai spus-o, marii profesori sunt întotdeauna generoși. De asemenea, a fost un mare caracter. Apreciez că, dintre toate calitățile unui intelectual adevărat, de cea mai mare importanță este caracterul. Fără caracter, toată învățătura de pe lume nu valorează mare lucru; rămâne un simplu amuzament și o ludică plăcere egoistă.

Așadar, să ne aducem aminte cu pietate, cu dragoste și cu admirație de Gheorghe Beleiu. Nu mă îndoiesc că, dacă există ceva după sfârșitul vieții noastre, Gheorghe Beleiu, împreună cu alt mare corifeu al dreptului, Viorel Ciobanu, alături de foștii lor magiștri – Constantin Stătescu și Francisc Deak –, se află pe terasele paradisiului și, în corul celest, împreună cu îngerii,

Actul juridic în Noul Cod civil

înaltă înmuri, pricesne și stihuri de slavă marelui Demiurg, indiferent cum îl numim, creștini și necreștini.

Îți mulțumim, Gheorghe Beleiu, pentru tot ce ai reprezentat și reprezintă pentru noi. Te-am iubit și admirat cu sinceritate; te vom iubi și admira în continuare, considerându-te viu pentru noi, atât timp cât ne va fi dăruit.

Vă mulțumesc!

*Discurs susținut de profesorul Liviu Pop
la Conferința Gheorghe Beleiu, ediția I, București, mai 2019*